

**PERANAN DAN SUMBANGAN ULAMA DALAM
SOSIOPOLITIK TERENGGANU 1909-1961**

ZULKIFLI BIN ABDULLAH

**IJAZAH DOKTOR FALSAFAH
UNIVERSITI MALAYSIA TERENGGANU
2018**

PERANAN DAN SUMBANGAN ULAMA DALAM
SOSIOPOLITIK TERENGGANU 1909-1961

ZULKIFLI BIN ABDULLAH

Tesis ini dikemukakan bagi memenuhi keperluan
Ijazah Doktor Falsafah
Pusat Pendidikan Asas dan Liberal
Universiti Malaysia Terengganu
2018

DEDIKASI

Saya dedikasikan tesis ini teristimewanya kepada isteri Noor Asnidar binti Ali yang sering mendoakan kejayaan dan memberi dorongan semangat tanpa jemu sepanjang kajian ini dijalankan. Tidak lupa juga buat anakanda-anakanda tersayang Madihah binti Zulkifli dan Sakinah binti Zulkifli yang turut memberikan semangat dan mendoakan kejayaan ayahanda.

Abstrak tesis yang dikemukakan kepada Senat Universiti Malaysia Terengganu sebagai mematuhi keperluan untuk Ijazah Doktor Falsafah

**PERANAN DAN SUMBANGAN ULAMA DALAM SOSIOPOLITIK
TERENGGANU**

1909-1961

ZULKIFLI BIN ABDULLAH

Ogos 2018

Penyelia Utama : Hamdan Bin Aziz, PhD

Penyelia Kedua : Ruzaini Sulaiman, PhD

Sekolah : Pusat Pendidikan Asas dan Liberal

Kajian ini dijalankan untuk menganalisis sejauh mana peranan serta sumbangan ulama dalam arus sosiopolitik di Terengganu sepanjang tahun 1909 sehingga 1961. Kajian ini menggunakan pendekatan sejarah (historiografi) dengan dokumen arkib sebagai sumber pertama serta disokong sumber kepustakaan serta temu bual. Justeru penulisan secara deskriptif mengenai sosiopolitik Terengganu digarapkan berdasarkan teori *The Clash of Fundamentalism* oleh Tariq Ali yang berkait rapat berlakunya pertembungan prinsip antara penduduk Melayu-Islam dengan Barat-Sekular yang dibawa British. Justeru aksi timbal balas antara pihak kolonial dengan ulama yang mempelopori perjuangan telah membawa kepada kebangkitan sama ada dalam dua bentuk iaitu perjuangan berbentuk penentangan atau berbentuk berdiplomasi. Perjuangan ulama berbentuk penentangan dipelopori oleh Tuan Guru Haji Abdul Rahman Limbong manakala perjuangan berdiplomasi terbahagi kepada beberapa tahap iaitu penyertaan dalam kerajaan, penubuhan institusi pendidikan seperti pondok dan madrasah, penubuhan persatuan dan seterusnya organisai politik kepartian. Beberapa

ulama yang kukuh dengan nilai Islamiyyah-Melayuwiyyah diperjuangkan ulama seperti Sultan Zainal Abidin III, Tok Ku Paloh, Haji Muhammad dan Haji Omar di Besut, Haji Abbas di Besut dan Kuala Nerus, Tok Faqih di Hulu Terengganu dan Haji Bidin di Dungun. Dalam pada itu penyertaan ulama dalam beberapa pertubuhan seperti Sarekat Islam Terengganu, Kesatuan Melayu Muda (KMM), Parti Kebangsaan Melayu Malaya (PKMM) dan Perkasa adalah manifestasi daripada seruan ulama sebelumnya. Dalam pada itu dua parti politik dominan dalam kalangan penduduk Melayu Terengganu digarapkan melalui kajian ini ialah Umno dan PAS iaitu kemuncak kepada perjuangan politik tahap modenisme. Berdasarkan hasil kajian, bahawa keterlibatan ulama Terengganu dalam arus sosiopolitik Terengganu semenjak 1909 berjaya mempertahankan nilai Islamiyyah-Melayuwiyyah sehingga ke dekad-dekad seterusnya.

Abstract of thesis presented to the Senate of Universiti Malaysia Terengganu
in fulfilment of the requirement for the degree of Doctor of Philosophy

**THE ROLE AND CONTRIBUTIONS OF ISLAMIC SCHOLARS IN THE
TERENGGANU SOCIOPOLITICS OF 1909-1961**

ZULKIFLI BIN ABDULLAH

Ogos 2018

Main Supervisor : Hamdan bin Aziz, PhD

Co-Supervisor : Ruzaini bin Sulaiman, PhD

School : Centre for Fundamental and Liberal Education

This research was conducted to analyse the extent of the role and contributions of Islamic scholars in the sociopolitics in Terengganu from 1909 to 1961 and utilised historiographic approach with archived documents as its primary source and supported by library resources as well as interviews. As a result, a descriptive piece of writing pertaining to Terengganu sociopolitics was composed based on the "clash of fundamentalism" theory by Tariq Ali that is closely related to the clash of principles of the Malay-Muslim population and the Western-Secular principles brought by the British. The countervailing between the colonials and the scholars who pioneered the struggle led to an uprising in two different forms, i.e. rebellion and diplomatic struggle. The scholars' struggle in the form of rebellion was led by a religious teacher, Haji Abdul Rahman Limbong, whereas the diplomatic struggle was divided into multiple levels, e.g. participation in the government, the establishment of educational institutions such as *pondok* and *madrasah*, the establishment of societies and eventually, political organisations. A number of scholars with strong *Islamiyyah-Melayuwiyyah* values were strongly defended by the likes of Sultan Zainal Abidin III, Tok Ku Paloh, Haji Muhammad and Haji Omar in

Besut and Kuala Nerus, Tok Faqih in Hulu Terengganu and Haji Bidin in Dungun. At the same time, the scholars' participation in a number of societies such as *Sarekat Islam Terengganu*, Young Malays' Union (KMM), Malay Nationalist Party (PKMM) and *PERKASA* was a manifestation of the call by the previous scholars. Concurrently, the two dominant political parties among the Malay population in Terengganu included in this study are UMNO and PAS, i.e. the peak of political struggle in modernist form. Based on the results of this study, the involvement of the Terengganu scholars in the sociopolitics since 1909 succeeded in upholding the *Islamiyyah-Melayuwiyyah* values in the successive decades.